

ΗΛΙΑΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ

«Φίλτρα έπωδών»

Ο βυζαντινός ποιητής Απόστολος Μελαχρινός (Βραίλα 1880-Αθήνα 1952) εκτιμήθηκε από τους μελετητές της εποχής του ως ή μοναχική παρουσία, ή όποια στις αρχές του 20ού αιώνα προσπάθησε να έπαναπροσδιορίσει την ποίηση, προβάλλοντας ως κυρίαρχα στοιχεία της λειτουργίας της την υπέρβαση από τον αίσθητό κόσμο και την όνειρική καταφυγή.

Τα πρώτα του ποιήματα δημοσίευσε στο δικό του ψ περιοδικό «Ζωή» (1902-1922, ενώ αργότερα εξέδωσε τον «Κύκλο», άπόλυτο όργανο των νεωτεριστικών άπόψεων), και οι δύο πρώτες του συλλογές «Ο δρόμος φέρνει...» (1905) και «Παραλλαγές» (1907) κυκλοφορήθηκαν με τó ψευδώνυμο Κλήμης Πορφυρογέννητος. Η τρίτη του ποιητική συλλογή «Φίλτρα έπωδών» (1953) συνιστά την έφαρμογή της ποιητικής του θεωρίας, κατά την όποια ή ποίηση μπορεί να είναι και προϊόν έργαστηρίου, ένα άποτέλεσμα δηλαδή «φθοράς» της πρώτης ύλης και έπεξεργασίας της, σύμφωνα με τα αίσθητικά πιστεύω του δημιουργού της. Έτσι τα «φίλτρα έποδών» της τρίτης του συλλογής άποτελούν οι άνασυνταγμένες συλλήψεις των δύο πρώτων του συλλογών, κάτω από τó πνεύμα ενός άκρατου αίσθητισμού, ποδηγετημένου από τίς μυστικές εκλάμψεις της Μαλλαρμεικής επίδρασης και της λοιπής χορείας των γάλλων συμβουλιστών. Ωστόσο, όταν χαλάμε σκοπίμος ένα ποίημα, για να τó άποδώσουμε με άλλες τεχνικές παραμέτρους, ξεχνώντας τó αρχικό συναίσθημα, πού παραμένει πλέον άνενεργό, συνήθως έπιτυγχάνουμε περισσότερα άποτελέσματα. Τό ίδιο έπαθε ό Μελαχρινός, άναγκάζοντας τον άναγνώστη της τρίτης του συλλογής, να επανέρχεται στο κλίμα και την άτμόσφαιρα των δύο πρώτων του

συλλογῶν, στὶς ὁποῖες ἀναζητᾶ καὶ βρίσκει τὴν γνήσια αἴσθησι τοῦ πηγαίου καὶ ἀνόθευτου συναισθήματος.

Τὰ πρῶτα ποιήματα τοῦ Μελαχρινοῦ ἀποδίδουν μιὰ κλειστή ἀτμόσφαιρα, ὅπου ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν μικρόκοσμο τοῦ περιβάλλοντος γίνεται μὲ ἕναν φευγαλέο καὶ μόλις ἀόριστο τρόπο. Στὴ συνέχεια ἡ ποιητικὴ του ματιὰ μπαίνει στὸν ὑπεραισθητὸ χῶρο, στοιχειώνοντας τὴ θεματικὴ του μὲ νητικὲς συλλήψεις καὶ μορφὲς τῆς φαντασίας. Ἐπιχειρεῖ ἔτσι νὰ ἀνασυντάξει τὴν ποίησή του, παράγοντας στοιχεῖα καθαρῆς ποίησης, γι' αὐτὸ καὶ θεωρεῖ τὸν δρόμο πρὸς τὸ ἐργαστήριό ὡς ἐπιβεβλημένο. Στόχος του μέσα στὸ ἐργαστήριό εἶναι ἡ ἐκπόρτησι τοῦ ἀνέκφραστου, γι' αὐτὸ καὶ δίνει δραστικὸ ρόλο στὶς λέξεις, τὶς ὁποῖες ἐπιλέγει μὲ πολλὴ προσοχή, δίνοντας προτεραιότητα στὶς συνθέσεις ἤχων, χρωμάτων καὶ σημασιῶν. Στὰ «Φίλτρα ἐπωδῶν» ἐπεξεργάζεται τὴν ἀρχικὴ μορφή τῶν παλιῶν ποιημάτων, προσπαθώντας νὰ ἀπελευθερώσει τὴν ἐνυπάρχουσα ποιητικὴ καθαρότητα καὶ παραβλέποντας τὶς ἐντοπισμένες ἀτέλειες. Γιὰ τὴν τακτικὴ του αὐτὴ τὸν ἐπέκριναν ὅτι παραβίασε τὰ ὅρια ἀντοχῆς τοῦ ποιήματος καὶ ὅτι καταχράστηκε τὴν ἠχητικὴ δυναμικὴ τῶν λέξεων. Ὁ Καραντώνης ἔφτασε νὰ πεῖ ὅτι δουλιεύτηκε καὶ κωμικοποίησε τὴν καθαρὴ ποίηση. Οἱ σύγχρονοί του ὅμως (Σικελιανὸς, Καζαντζάκης, Βάρναλης) τοῦ ἔδειξαν προφανῆ κατανόησι. Οἱ ὑπερρεαλιστὲς ποὺ ἀκολούθησαν (Ἐμπειρίκος, Ἐγγονόπουλος, Ἐλύτης) ἀγάπησαν τὴν ἐκφραστικὴ του τόλμη καὶ διείδαν στὴν προσπάθειά του τὸ ἀνοιγμα ἑνὸς πρωτοποριακοῦ δρόμου, στὸν ὁποῖο καλοῦνταν νὰ βαδίσουν.

Οἱ ἀναγνώστες τοῦ Μελαχρινοῦ σήμερα μποροῦν νὰ θαυμάσουν στὰ ποιήματά του τὶς ἐξαίσιες μουσικὲς ἀποχρώσεις, τὴ ραφιναρισμένη χρῆσι τοῦ ἐπιθέτου, αὐτὴν ἀκόμα τὴν τεχνητὴ γλῶσσα καὶ τὴν ἐπεξεργασμένη φαντασιακὴ ἀτμόσφαιρα, ἀλλὰ, περισσότερο, τὴ διάθεσι μιᾶς ἡρεμῆς θλίψης, μόλις συγκρατημένης καὶ μόλις διαχεομένης, μέσα ἀπὸ ἕνα πλέγμα ρευστοποιημένων συμβόλων. Θὰ σταθοῦν ἀκόμα

καὶ στὸ ὑποστασιακὸ βάθος ἑνὸς ἀπερινόητου νοητικοῦ
περιεχομένου, χαμένου στὸ μυστήριο καὶ τὴν ὑποβολή.

ΗΛΙΑΣ ΚΕΦΑΛΑΣ